

על תיקון ליל שבועות ליל שבועות תשס"ט

1. שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א

בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו, אזלון ואמרון לרבי עקיבא ר' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך, אמר לו הן אמר לו שמא בחדרי מרכבה היית עסוק, אמר לו לאו, אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן, וכן עיקר נתינתן מסיני לא באש היו נתנין הה"ד (דברים ד) וההר בוער באש.

2. זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור | דף פח עמוד א

לבתר בהאי יומא ליתי תורה שבכתב ויתחבר (ס"א א בהו) בה וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא כדין מכריזי עליה ואמרי (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר יי' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפך וגו', ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עלייהו ואתיא לאזווגא ביה במלכא ותרוייהו מתעטרי על רישייהו דאינון דזכאן להכי, ר"ש הכי אמר בשעתא דמתכנשי חברייא בהאי ליליא לגביה ניתי לתקנא תכשיטי כלה בגין דתשתכח למחר בתכשיטה ותקונהא לגבי מלכא כדקא יאות

3. טור אורח חיים סימן תריט

ואיתא בפרקי רבי אליעזר שצריך להעמיד אחד לימין ש"צ ואחד לשמאלו כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ומזה נהגו להעמיד סגן אצל ש"צ ביום הכפורים ועוד נהגו אנשי מעשה באשכנז שעומדים על רגליהן כל הלילה וכל היום ע"פ המדרש שכתבתי ואין להם קפצים כמלאכי השרת ועוד נהגו ללון בב"ה ואומרים שירות ותשבחות כל הלילה ונ"ל שלקחו מהא דתנן מיקירי ירושלים לא היו ישנים כל הלילה ומנהג אבותינו תורה היא:

4. שני לוחות הברית מסכת שבועות | דף כט עמוד ד

[מתוך ציטוט של מכתבו של ר' שלמה אלקבץ] וזהו הסדר שתיקנתי וסדרתי בלילה ההוא: ראשונה תורה... נביאים... כתובים... וכל זה באימה ביראה בניגון בטעם לא יאומן כי יסופר. ואחר כך למדנו משנה כל סדר זרעים, ואחר כך למדנו על דרך האמת. ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי מסכתות זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר בפי החסיד נר"ו [הר' יוסף קארו] קול גדול בחיתוך אותיות... והקול הולך וחזק ונפלנו על פנינו ולא היה רוח באיש לישא עיניו ופניו לראות מרוב המורא...

5. מגן אברהם על אורח חיים סימן תצד

איתא בזוהר שחסידי הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה. וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואפשר לתת טעם על פי הפשוט, לפי שישראל היו ישנים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם, כדאיתא במדרש, לכן אנו צריכים לתקן זה.

6. פנקס תקנות ורישומים של החברא קדישה דג"ח וורמיישא תקכ"ג

בעת הלימוד מחוייב כל אחד לישב ולשמוע ולא לדבר שיחת חולין בקנס א' פז. ובליל שבועות ובליל ה"ר מחוייב כל אחד לבוא וללמוד בקנס ר"ז [רבע זהוב] מי שלא יבוא... וגם מי שיש לו החדר בתוך ביתו עפ"י הגורל, מחוייב ג"כ ליתן בשני לילות הנ"ל כ"פ [כל פעם] שני מידות יין ישן מכיסו. חוץ קאפע ישולם ממעו' החברא.

7. שו"ת גינת ורדים חלק יורה דעה כלל ב סימן ו

שאלה מצידון מעשה שהיה כך היה שראובן היה רגיל לילך לוילאדה עם הת"ח לילה א' היה וילאדא אצל בע"ה א' שהיה לו בן זכר והלך ראובן לוילאדא כמו שהוא רגיל לילך והיה ראובן קורא בספר עין יעקב בא שמעון ואמר לראובן מה רוצה לו' זה המאמר שאתה קורא אמר ראובן ההבנה היא כך א"ל שמעון אינה כי אם כך ומרוב הדברים נפלה קטטה ביניהם ונתכעס ראובן ומרוב הכעס קפץ לפני המסובין ואמר וז"ל אהיה נזיר בנ"ש =בנזירות שמשון= בר מנוח בעל דלילה כמי שעקר דלתו' עזה וכמו שנקרו פלשתים את עיניו אם אלך עוד לשום וילאדא בצידון ועתה יורנו מורנו אם ליל הושענה רבה וליל שבועות בכלל הוילאדא או לא ושכמ"ה.

איך שיהיה בנ"ד ודאי שחל הנזירות גם על ליל הושענה רבה וליל שבועות כיון שאמר שום וילאדא ועוד מכל הני טעמי דכתיבנא וא"כ אין מקום לשאלה כלל ואם כונת השואל היא משום שלא נדר אלא מחמת מה שהכעיסוהו על מה שחלקו וביטלו את דבריו לומר שאין פירוש המאמר כדבריו ולכן נדר בנזירות שלא לילך לשום וילאדא כדי שלא יבואו עוד לידי מצה ומריבה ע"י הפלפול שיאמר איזה דבר יחלקו עליו חבריו וא"כ בלילות אלו הלימוד הוא בתורה שכתב בגירסא בעלמא בלי ויכוח ופלפול א"כ יהיה מותר לילך כי בטל הסיבה או המסובב א"ד שגם בלילות אלו יהיה אסור כיון שלפעמי' שואלים איזה קושיא או דקדוק באיזה פסוק אגב אורחיהו וע"י כך באים לידי ויכוח וא"כ הרי הסיבה וטענה של שאר לילות השנה בלילות אלו הא נמי לאו

8. שו"ת משנה הלכות חלק טו סימן קסח

אם הלומדים בעיון בליל שבועות צריכים לומר התיקון ליל שבועות

אחדשכ"ת בידידות נאמנה. בס' ל"ד זן בבחורים לומדים בעיון בליל שבועות, אם צריכין לומר תיקון ואם כדאי להשפיע עליהם שיאמרו בחלק מהלילה תיקון ליל שבועות, וכתב שדבר זה אין צריכה לפנים, שהמדרגה הכי גדולה בלימוד התורה היא לימוד התורה ביגיעה, היינו בהבנה ובעומק ובעיון והמעלות של לימוד זה הם לאין ערוך... ויפה העיר דודאי כי עיקר הלימוד בתורה הוא יגיעת התורה, דכתיב אדם כי ימות באהל ודרשו אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, וגם אני העני הבאתי במקום אחר מדברי התנא פ"ה דאבות, בן הא הא אומר לפום צערא אגרא, ועיין בפיה"מ להרמב"ם שם כי תורה שלמד מתוך תענוג אין בה תועלת ולא תתקיים וי"ל.

האמנם לעניננו במנהג ישראל שהונהג מאבותינו אוני ארץ עוד מרבינו השל"ה ועוד למעלה בקודש איננו פחות במעלה, ואדרבה גדול הלימוד שמביא לידי מעשה, ומנהג ישראל נמי מעשה הוא וכ"ש שיש בו גם לימוד, ולא על חנם אמרו חז"ל יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, ומעשה בר"א ור"י ור"ע וראב"ע שהיו מסובין בבני ברק כל אותו הלילה וסיפרו מעשיות ביציאת מצרים ואמרו כל המרבה הרי זה משובח, ואטו לא ידעו שלימוד התורה עדיף מכל והי' להם לצאת ידי סיפור, ולחזור ללימוד ובפרט גדולי עולם כמוהם, ובאמת אולי דזה היתה טענת התלמידים שבאו ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית, והקושיא מפורסמת ואטו תלמיד מורה את רבו והם לא חששו במצות ק"ש, אלא לפי הנ"ל י"ל דהם סיפרו ביציאת מצרים, ואמרו תלמידיהם שעכ"פ יעסקו בק"ש שהוא תורה וגם יציאת מצרים נכלל בו, אבל רבותינו לא חששו אלא עסקו בסיפור יציאת מצרים וזמן תורה לחוד וזמן סיפור לחוד, ומצות ת"ת גדולה היא ואפ"ה חייבין להתפלל ולקיים מצות זהו נמי בכלל והגדת לבנך שכן נהגו אבותינו בליל שבועות, ויש להאריך ולא כתבתי רק מפני שראיתי שכמה ממנהגי ישראל שהנהיגו אבותינו מבטלים בטענה דת"ת כנגד כולם, ושמעתי בשם גדול אחד שאמר שלא הצליח עם בניו על שלא ישב בש"ק לערוך בשלחן בסעודת שבת ולומר זמירות, כי מיד שאכל הלך ללמוד והדברים מפורסמים. עכ"פ אנהנו בעקבי אבותינו נלך, ובגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בנייהם, וקצרתי מאד בזה מפני טעמים כמוסים.

9. שו"ת משנה הלכות חלק טו סימן כ

ובמ"ש נראה לומר דבר נאה בס"ד דלמה דוקא כאן עשה מרן הח"ס כן בברכה"ת לפ"מ דאיתא בגמ' על הפסוק על מה אבדה הארץ דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוה עד שבא הקב"ה בעצמו ופי' על אבדם את תורתך אשר נתתי לפניהם וא"ר י' על שלא ברכו בתורה תחילה, וי"ל דהכוונה בשעת מ"ת לא ברכו בתורה שהרי באו להר סיני וההר כבר עשן דמה"ט נוהגין שלא לישן ליל שבועות ולכן שכל את ידיו לברך בתורה תחילה קודם שיגה ולתקן החטא הנ"ל. או בדרך פשוט כיון דשבועות הוא יום מתן תורה ולכן לא רצה שלא יברכו בתורה ויתעורר ח"ו קטרוג על שלא ברכו בתורה תחילה ולכן עשה תקנה שיברכו כלם בכל אופן שהוא ותתקיים הארץ ויושביה עליה עדי ביאת גואל צדק ועם בגצ"א.

דושה"ט בלב ונפש, מנשה הקטן